

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

класифікації одиниць сучасного англійського мови. / А.З. Левицький. К.: "Рад. школа", 1998. – 362 с.

10. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови / Л.Г. Скрипник. – К.: "Наукова думка", 1973. – 278 с.

11. Ужденко В.Д., Авксентьев Л.Г. Українська фразеологія. / В.Д. Ужденко, Л.Г. Авксентьев. – Харків.: "Основа", 1990. – 165 с.

12. Chambers dictionary of idioms. English-Ukrainian semibilingual. – К.: Всеуито, 2002. – 475 p.

13. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary / A.S. Hornby. – Oxford University Press, 1980. – 1037 p.

14. Longman Dictionary of Contemporary English. – London, 2000. – 1688 p.

15. Oxford Learner's Dictionary of English Idioms. – Oxford University Press, 1977. – 333 p.

16. Chandler R. Farewell, my love. Stories. / R. Chandler. – М.: Raduga Publ., 1983. – 368 p.

17. Poe E.A. Prose and Poetry / E.A. Poe. – М.: Raduga Publ., 1983. – 416 p.

18. Saroyan W. Selected Short Stories. / W. Saroyan. – М.: Progress Publ., 1980. – 338 p.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2014

УДК 378.14:378.62

Валерій Титаренко, старший викладач кафедри виробничо-інформаційних технологій та безпеки життєдіяльності
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті досліджується внесок видатних українських педагогів у розвиток системи методичної підготовки вчителів у другій половині XIX ст.

Ключові слова: методична підготовка, вчитель технологій, трудове навчання, виховання.

Літ. 10.

Валерій Титаренко, старший преподаватель кафедры производственно-информационных технологий и безопасности жизнедеятельности
Полтавского национального педагогического университета имени В.Г. Короленко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГИЙ В ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

В статье исследуется вклад выдающихся украинских педагогов в развитие системы методической подготовки учителей во второй половине XIX в.

Ключевые слова: методическая подготовка, учитель технологий, трудовое обучение, воспитание.

Valeriy Tytarenko, Senior Lecturer of
Production and Information Technologies and Life Safety Department
Poltava National Pedagogical University by V. Korolenko

THE THEORETICAL AND METHODOLOGICAL TRAINING OF TECHNOLOGY TEACHER IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article examines the contribution of prominent Ukrainian teachers in the development of methodological training of teachers in the second half of the XIX century.

Keywords: methodological training, technology teacher, labor training, education.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій.
Сучасні тенденції в методичній підготовці вчителя загальноосвітньої школи мають глибокі історичні витoki. Ще в XVII ст. видатний чеський педагог Я. Коменський, закладаючи наукові підвалини сучасних теорій навчання, написав відому педагогічну працю "Велика дидактика", яка практично є першим систематизованим посібником із методики навчання. Велике значення він надавав підготовці

вчителя до викладання предмета. Так, зокрема, зазначав, що успіхи школи в навчанні й вихованні учнів залежать передусім від учителя. Він підкреслював, що педагог повинен любити свою справу, бути працьовитим, ентузіастом, діяльним і чуйним, любити учнів, ставитися до них по-батьківськи, бути високоосвіченою людиною і завжди прагнути до збагачення своїх знань і досвіду, добре володіти методикою передавання знань учням.

Значний внесок у розвиток системи методичної

підготовки вчителів у другій половині XIX ст. зробив видатний український педагог К. Ушинський. Він написав цілий ряд статей, у яких розглядав окремі питання методичної підготовки педагогічних кадрів для шкільної освіти того часу. Наголошуючи на великому значенні методичних знань, він підкреслював, що “метод викладання можна вивчити за книжкою або зі слів викладача, але набути навичок застосування цього методу можна тільки діяльністю і тривалою практикою” [10, 34].

У своїй статті “Проект учительської семінарії”, торкаючись питання підготовки вчителів народних шкіл, він зазначав, що в семінарії вихованці мають прослухати курс природничих наук, пристосований до пояснення предметів, що оточують хлопчика: короткі практичні курси сільського господарства... [9, 50].

Дослідження педагогічної спадщини видатного педагога та методиста, М. Корфа, показало, що його практична діяльність, теоретичні праці, підручники, посібники, програми створюють таку модель особистості вчителя, який є провідною статтю навчально-виховного процесу. Він був переконаний, що без відповідної методичної підготовки й удосконалення набутих раніше учителем знань робота школи неможлива.

Важливого значення в методичній підготовці вчителя набуває обмін досвідом, методичними наробками. Тому в другій половині XIX – на початку XX століття важливим шляхом методичного вдосконалення вчителів стали педагогічні з'їзди та з'їзди народної освіти. Як відомо початок скликання вчительських з'їздів відноситься до 60-х років XIX ст. Великий внесок в організацію і проведення перших учительських з'їздів і тим самим у підвищення рівня методичної підготовки вчителів, як відомо, здійснив М. Корф.

У доповідях аналізувався рівень базової педагогічної та методичної підготовки, її відповідність запитам школи й суспільства в той час, різні форми організації підготовки вчительських кадрів, висвітлювався досвід кращих закладів освіти.

У подальшому на з'їздах, із метою професійно-методичного вдосконалення вчителя, організовувалися виставки книг, навчальних посібників, приладів і колекцій, на яких педагоги ознайомилися з останніми досягненнями науки й техніки, їх практичним використанням у житті та в навчанні. Участь в екскурсіях, огляд виставок давали вчителю великий об'єм інформації, сприяли узагальненню його наукових, загальнопедагогічних, методичних знань, підвищували загальнокультурний рівень. На виставках учителі

мали можливість ознайомитись із науковою, науково-популярною, навчальною літературою, з книгами із загальної педагогіки, дидактики, методики, з періодичними виданнями. Відвідування університетських лабораторій вводили вчителів у коло проблем, які досліджували вчені-педагоги університету.

У цей час починає друкуватися часопис “Трудове виховання”, в якому розглядалися окремі питання методики викладання ручної праці [2].

Питання методики навчання ручній праці розроблялися в основному викладачем Харківського вчительського інституту Н. Столпянським. Він був переконаний у тому, що саме методика вивчення предмета в загальноосвітній школі відіграє головну роль у досягненні поставленої мети. Проводячи подібність уроків праці з уроками грамоти й арифметики, Н. Столпянський стверджував, що уроки мають давати настільки ж швидкий і очевидний результат, а для цього потрібно спочатку вивчити теорію ходу праці, а потім вправлятися у виконанні окремих прийомів і робіт.

Розвиток методики трудового навчання в першій половині XX ст. безпосередньо пов'язаний із проблемою становлення “Трудового навчання” як загальноосвітнього предмета, з пошуком оптимального входження навчального предмета “Трудове навчання” в практику загальноосвітньої школи.

Елементи знань із математики, біології, фізики та інших навчальних предметів, за таким підходом, мали групуватися навколо трудових завдань учнів. Така побудова навчального процесу не давала можливості озброїти учнів систематизованими знаннями з основ наук. До того ж і саме трудове навчання багато в чому програвало, оскільки й воно будувалося без певної системи, пов'язувалося з тимчасовими, випадковими, не систематизованими, не достатньо обґрунтованими з педагогічної точки зору завданнями.

У цей час разом із іншими навчальними предметами було поновлено трудове навчання як самостійний предмет. Якісний рівень трудового навчання в наступні роки не підвищувався, а навпаки, весь час знижувався: переважну більшість учителів праці становили люди, які не мали спеціальної підготовки, а то й просто не мали будь-якої вищої або середньої освіти; матеріальна база трудового навчання була надзвичайно бідною, не забезпечувався дидактичний зв'язок між трудовим навчанням і вивченням предметів з основ наук.

Дуже гостро постало питання про трудове

навчання в зв'язку з завданнями політехнічної освіти. До навчального плану середньої школи в 1954 р. було включено трудове навчання як один із засобів всебічного розвитку підростаючого покоління. В Україні відразу ж після цього почали вивчати можливості поєднання загальної середньої освіти в старших класах із професійною підготовкою [8].

Учителів трудового навчання починають готувати на фізико-математичних факультетах педагогічних інститутів за спеціальністю "Фізика і загальнотехнічні дисципліни". Для поліпшення політехнічної і практичної підготовки майбутніх учителів навчальним планом, який був розроблений згідно з постановою Ради Міністрів СРСР "Про форми і термін навчання у вищих навчальних закладах і про виробничу практику студентів" у 1959 р., було передбачено ряд нових курсів: технічна механіка, машинознавство з автотракторним практикумом, електротехніка і радіотехніка з практикумом і методикою викладання в шкільних майстернях. Крім цього, було збільшено кількість годин на курс технології металів і матеріалів із практикумом у навчальних майстернях більше ніж у 5 разів (було заплановано 1464 год. замість 258). Запроваджувався факультатив "Домоводство" (300 год.). У навчальному плані також збільшувався час на виробничу практику, під час якої студентам мали присвоюватися кваліфікаційні розряди робітників за 1 – 2 спеціальностями, до того ж, більше часу відводилось на педагогічну практику (25% запланованого часу на підготовку фахівця).

Практика роботи загальноосвітньої школи переконливо довела, що поєднання професійної і загальноосвітньої підготовки учнів можливе, але лише там, де для цього є належні умови і передусім відповідна матеріальна база та кваліфіковані кадри. На жаль, у значній кількості шкіл таких умов не було. Через це в 1964 р., враховуючи ситуацію, яка склалася, було прийнято спеціальну постанову "Про зміну терміну навчання в середніх загальноосвітніх трудових політехнічних школах із виробничим навчанням", де було підкреслено, що треба вжити заходів до поліпшення виробничого навчання учнів старших класів середніх шкіл і зміцнення матеріальної бази для професійної підготовки на підприємствах, у колгоспах і радгоспах.

Трудове навчання як одне з основних завдань школи знайшло відображення у відповідних документах керівних органів. Зокрема, в Україні було прийнято ряд постанов, які стосувалися питань подальшого поліпшення роботи з професійної орієнтації та трудового виховання з учнями загальноосвітніх шкіл.

Подальшою спробою в розвитку трудового навчання та виховання учнів загальноосвітніх шкіл стала урядова постанова від 22 грудня 1977 р. "Про дальше вдосконалення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл та підготовки їх до праці". Вона передбачала збільшення часу на трудове навчання в старших класах, введення в органах народної освіти посади інспектора з трудового навчання, і виховання, закріплення за школами базових підприємств; розширення набору для підготовки вчителів праці.

Значний внесок у розробку теоретичних основ методичної підготовки вчителя трудового навчання в другій половині ХХ ст. зробили П. Атутов, С. Батишев, В. Беспалько, В. Капралов, В. Сидоренко, В. Симоненко, А. Ставровський, Д. Трайтак, Д. Тхоржевський, А. Шибанов та ін. Науковці у своїх роботах досліджували методичну підготовку як частину професійно-педагогічної підготовки, яку, з одного боку, розглядають як сукупність знань і вмінь, що забезпечують оптимальний вибір або розробку методів і засобів навчання, а з іншого, як процес формування в майбутніх учителів методичних знань і вмінь. У цей період науковці друкують багато праць, підручників та посібників із методики трудового навчання, в яких розглядалися різні аспекти професійно-методичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання.

Великий внесок у методичну підготовку вчителів трудового навчання зробив видатний український науковець, методист, академік Д. Тхоржевський і його наукова школа. Багато поколінь учителів трудового навчання вчилися за його, підручниками і навчальними посібниками [2, 8, 9], в яких закладено основи методичної підготовки, сучасних учителів освітньої галузі "Технологія". В його роботах ґрунтовно досліджені питання змісту трудового навчання, методики проведення занять із трудового навчання тощо.

Учень академіка Д.О. Тхоржевського професор В.К. Сидоренко провів глибокі теоретичні дослідження проблем графічної підготовки учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ та студентів вищих навчальних закладів. Завдяки цьому всебічно обґрунтовано дидактичні основи курсу креслення, методики його викладання, встановлено закономірності формування графічних знань та умінь. Це стало основою переконливого доведення, що шкільний курс креслення слід розглядати як обов'язковий елемент загальної середньої освіти, а вузівський – як складову професійної підготовки фахівця. Професор В.К. Сидоренко провів теоретичні дослідження закономірностей формування графічних знань та умінь, за

результатами яких створено комплекс оригінальних авторських підручників з креслення для загальноосвітніх шкіл та професійно-технічних училищ [3, 4, 5, 6, 7].

Найвагомішим науковим здобутком В.К. Сидоренка є його дослідження сучасних теоретико-методологічних проблем трудового навчання школярів. Ним переконливо доведено, що в нових умовах соціально-економічного розвитку України існуюча система трудової підготовки учнівської молоді вичерпала свої можливості. Відбувається стрімка переорієнтація ціннісних орієнтирів в суспільстві, перебудова системи суспільного виробництва, що відображається відповідними змінами на ринку праці. Тому стає цілком очевидною невідповідність між традиційним змістом трудового навчання і потребами суспільного розвитку. Разом з тим звичні для багатьох поколінь уявлення про зміст уроків трудового навчання стають причиною відвертого принизливого ставлення до ролі і місця трудової підготовки в системі загальної середньої освіти.

Професором В.К. Сидоренко теоретично обґрунтовано необхідність організації трудового навчання на основі проектно-технологічного підходу. Проектна методика навчання найбільш придатна для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання. Вона є новою педагогічною технологією і являє собою можливу альтернативу традиційній класно-урочній системі. Доцільність застосування проектно-технологічної методики в сучасній шкільній освіті, на думку В.К. Сидоренка, зумовлена очевидними тенденціями в освітній системі до більш повноцінного розвитку особистості учня, його підготовки до реальної діяльності. Вона забезпечує не тільки міцне засвоєння навчального матеріалу, але інтелектуальний і моральний розвиток учнів, їхню самостійність.

Творчу проектно-технологічну діяльність школярів у процесі трудового навчання В.К. Сидоренко розглядає як інтегративний вид діяльності по створенню виробів чи послуг, що мають об'єктивну чи суб'єктивну новизну і особисту чи суспільну значимість. На його думку проектно-технологічна діяльність інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Виходячи з цього перед вчителем трудового навчання ставиться мета не лише навчити кожного учня сукупності трудових операцій та прийомів, а формувати технічно освічену особистість, здатну швидко адаптуватися до стрімких змін в сучасному техногенному середовищі.

Тобто мова повинна йти вже не про звичне для багатьох поколінь трудове навчання, а про Молодь і ринок №3 (110), 2014

початкову технічну освіту як невід'ємний компонент сучасної загальної середньої освіти.

Висновки. З 2004 р. навчальний предмет “Трудове навчання” став основою освітньої галузі “Технологія”. У Державному стандарті базової і повної середньої освіти, який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24 наголошується, що “основна мета освітньої галузі “Технологія” полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей” [1]. У зв'язку із цим постала нагальна потреба змін пріоритетів у методичній підготовці майбутнього вчителя освітньої галузі “Технологія”.

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // *Освіта України*. – № 5. 20. січня 2004. – С. 1–13.

2. *Методика трудового обучения и общетехнических дисциплин* / Под ред. Д.О. Тхоржевского. – М.: Просвещение, 1982. – 286 с.

3. Сидоренко В.К. *Технічне креслення підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів*, Львів: Оріяна-Нова, 2000. – 497 с.

4. Сидоренко В.К. *Креслення: Підручник для учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів*. – К.: Арка, 2002. – 224 с.

5. Сидоренко В.К. *Креслення підручник для учнів загальноосвітніх навчально-виховних закладів*, К.: Школяр, 2003. – 239 с.

6. Сидоренко В.К. *Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі навчальний посібник*, К.: Вища школа, 2003. – 323 с.

7. Сидоренко В.К. *Креслення*. – Львів: Оріяна-Нова, 2004. – 356 с.

8. Тхоржевський Д.О. *Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін: Навч. посібник: – 3-тє вид., перероб. і допов.* / Д.О. Тхоржевський. – К.: Вища, шк., 1992. – 334 с.

9. Тхоржевський Д.О. *Методика трудового та професійного навчання: Частина 1. Теорія трудового навчання* / Д.О. Тхоржевський. – К.: РННЦ “ДІНІТ”, 2000. – 248 с.

10. Ушинський К.Д. *Вибрані педагогічні твори: В 2-х т.* / К.Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983, – Т. 2. – 359 с.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2014